

חייב המשכיר לחזק לו תקרה.

ואם נשברה אחת הקורות המעמידות את התקרה, חייב לסמוך לו קורה.

ושוכר חייב לעשות לו סולם⁽²⁴³⁾, אם רוצה לעלות לגג הבית שדר שם.

וכן חייב השוכר לעשות לו מעקה⁽²⁴⁴⁾.

וחייב לעשות לו מרזב, שהיו מניחים נסרים ליד קיר הבית מבחוץ קרוב לגג, וזה היה המרזב, וכשנפל נסר, הדיוט מחזירו.

וחייב להטות את גגו בטיט, כמו שהיו רגילים לעשות בצורה משופעת, כדי שלא יצטברו מי גשמים על הגג.

בעו מיניה מרב ששת: קביעת מזוזה בבית המושכר, על מי היא מוטלת, על המשכיר או על השוכר?

ותמהה הגמרא על הבעיא: היש להסתפק על

מזוזה?!

האמר רב משרשיא: מזוזה חובת הדר היא ומי שיש לו בית אינו חייב במזוזה אם לא גר בו!

דורשים הלכה זו מהמילה "ביתך" [דברים ו ט], כאילו היה כתוב וכתבתם על מזוזות ביאתך, מקום שאתה נכנס לשם⁽²⁴⁵⁾. [מנחות לד א]

אלא כך שאלו את רב ששת: מקום מזוזה על מי? האם חייב המשכיר לחקוק באבן מקום בו תהיה מונחת המזוזה?

אמר להו רב ששת לתלמידיו: תניתיה [כתוב במשנה]: דבר שאין מעשה אומן, דשוכר עושהו, והאי נמי לאו [וזה גם כן לא] מעשה אומן הוא בהכרח, כי אפשר הוא להניח את המזוזה בנובתא דקניא [בחלל קא-ב של קנה] ולתלות אותה⁽²⁴⁶⁾, ולא מוכרחים

243. מדובר, כשהשכיר לו בית, וצריך סולם כדי לעלות לגג, אבל אם השכיר עליה, בודאי שחייב המשכיר לתת לו סולם לעלות עלייה. (ריטב"א)

244. מדאורייתא, בעל הבית בלבד חייב במעקה, והחוב שחייב השוכר במעקה הוא מדרבנן. (הגהות מיימוניות הלכות וצח פי"א ה"א) ועיין בספר פאת השולחן, שהביא דעות שהשוכר חייב במעקה מדאורייתא. (פאת השולחן סימן ב' ס"ק כ"ז)

המנחת חינוך מסתפק: לפי הדעה הסוברת שהשוכר חייב במעקה מדרבנן. האך חכמים הטילו על השוכר חיוב בנוסף לחיוב שיש על המשכיר מדאורייתא, ואם ירצה המשכיר לקיים את המצוה, הוא קודם לשוכר. או שחכמים עקרו את המצוה מדאורייתא שיש על המשכיר, וחייבו את השוכר.

ועיין בטור חו"מ סי' שיי"ד, שמשמע מדבריו שאם צריך אומן כדי לעשות מעקה, חייב המשכיר במעקה.

245. מדאורייתא, אין חייב במזוזה, אלא בעל הבית הגר בבית, שכן כתוב פעמים "ביתך", ללמד שבית חבירו פטור, וללמד שבית שלא גר בו פטור אף שהבית שלו, ומדרבנן חייב השוכר במזוזה. (ריטב"א בשם ר"י, תוספות ע"ז דף כ"א ע"א ד"ה הא אמר)

יש מבעלי התוספות הסוברים, ששוכר שדר בבית שלשים יום חייב במזוזה מדאורייתא, ועד שלושים יום פטור מפני שאינה דירה קבועה. (תוספות מנחות מ"ד ע"א ד"ה תלית) ועיין שו"ת רע"א סי' ס"ו.

246. כתב הריטב"א בשם התוספות, שהקשו על

לחקוק באבן.

תנו רבנן: המשכיר בית לחבירו, על השוכר לעשות לו מזוזה. ואף שהמזוזה היא שלו, כשהוא יוצא מהבית לגור בבית אחר, לא יטלנה בידו ויוצא (247) ויקבע את המזוזה בביתו החדש, מפני שגורם לכך שמזיקים יכנסו לבית (248), ויזיקו למי שידור שם.

ואם שכר מנכרי ועשה מזוזה כדין, נוטלה בידו ויוצא, שמא יבזה הנכרי את המזוזה (249).

ומעשה באחד שנטלה בידו ויצא, ונענש מידה כנגד מידה, וקבר אשתו ושני בניו (250).

ומקשינן: מעשה לסתור! הרי הברייתא אומרת, שאם בעל הבית הוא נכרי, יש לקחת את המזוזה, ואיך היא מביאה מעשה המעיד שמי שנהג כך נענש.

אמר רב ששת: ראיית הברייתא היא ארישא, והמעשה היה בבעל בית ישראל.

שנינו במשנתנו: הזבל של בעל הבית, ואין

לשוכר אלא היוצא מן התנור ומן הכירים בלבר.

ודנה הגמרא: במאי עסקינן? המשנה שאמרה שהזבל של המשכיר, באיזו חצר דברה, ומיהו בעל הבהמות שעשו את הזבל?

אילימא, בחצר דאגיר ליה לשוכר, ותורי דשוכר? [אם החצר מושכרת לשוכר, והשוורים של השוכר?]

אמאי [מדוע] הזבל של בעל הבית, במה זכה בו!

אלא נאמר שמדובר בחצר דלא אגירא לשוכר, ולא שעכר השוכר אלא את הבית, ואז בדרך כלל תורי דמשכיר נמצאים בה, ולכן הזבל שלו.

ומקשינן: פשיטא! מאחר שהבהמות שלו, בודאי שגלליהם שלו הם.

ומתריצין: לא צריכא אלא בחצר דמשכיר שלא השכירה לשוכר, ולא נתן לשוכר אלא רשות כניסה ויציאה בחצר (251). ותורי דאתו מעלמא קמו בה. [ובאו לחצר שוורים של

בבית זה, אין לו לסלקה משם".

249. השוכר מנכרי חייב לקחת את המזוזה כשיוצא, כדי שלא תבוא לידי בזיון. (שיטה מקובצת ופתחי תשובה י"ד סימן רצ"א ס"ק ט' בשם שאילת יעבץ)

250. השוכר שנטל את המזוזה לא חשש למיתת בני חבירו שהמזוזה שומרת עליהם, ונענש מדה כנגד מדה שמתו אשתו ובניו. (מיוחס לריטב"א)

251. רש"י מפרש: "בחצר דמשכיר" שלא השכיר אותה.

רש"י שכתב "ותולה אותה", מגמרא בפרק הקומץ האומרת "תלאה במקל פסולה" (מנחות ל"ב ע"ב).

וכתב הריטב"א, שכוונת הגמרא שלנו, שיש לקבוע את הקנה במסמרים.

247. הריטב"א מסופק אם חייב בעל הבית לשלם לשוכר את דמי המזוזה. ועיין ב"ור"ד סימן רצ"א סעיף ב' ברמ"א.

248. כך כתבו תוספות דף ק"א ע"ב ד"ה לא יטלנה.

והריטב"א כתב, "דכיון דחלה קדושת שכינה

אנשים זרים], והם מפקירים את הגללים מן הסתם, והמשכיר זכה בהם מההפקר בקנין חצר בשעה שנפלו לחצירו.

ופירוש זה, מסייע ליה לרבי יוסי ברבי חנינא.

דאמר רבי יוסי ברבי חנינא: הצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, (252) ואדם זוכה בחפצים המונחים ברשותו, אף שלא התכוין לזכות בהם (253).

ועתה הגמרא דנה באריכות בדברי רבי יוסי

ברבי חנינא.

מיתבי מברייתא זו:

אם אמר אדם: כל מציאות שיבאו לתוכו של רשותי היום, כגון אם נהר יציף לתוכו דגים, רוצה אני שתקנה לי הצרי, לא אמר כלום מפני שלא היה בדעתו לקנות בשעה שהמציאה באה לרשותו.

ומעתה קשה: ואם איתא להא [אם נכון הדבר] דאמר רבי יוסי ברבי חנינא: הצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, אמאי לא

לשכור חצר בשביל שהשוכר יקנה בחצר דברים שאחרים מקנים לו, אבל מציאה הנמצאת בחצר נקנית לבעל החצר. (ש"ך סימן שי"ג ס"א) ועיין מאירי בסוגיא וקצות החושן סימן שי"ג וקהילות יעקב ב"מ סי' נ"א.

252. בכל הקנינים שאדם קונה, הוא צריך להתכוין לקנות.

וכתב הפני יהושע, שהטעם שהחצר קונה לו שלא מדעתו היא משום שחצר מועילה מדין שליחות, ונחשב כאילו שלח את החצר לזכות בשבילו, ושליח קונה למשלח אף אם המשלח לא יודע בשעת הקניה. (פני יהושע ב"מ י"א ע"א ד"ה ה"מ בחצר המשתמרת)

253. לדעת התוספות, משנתנו מדברת כשהמשכיר היה גר באותה חצר והוא שומר עליה, שחצרו של אדם קונה לו רק אם הוא השומר עליה. (תוספות ב"מ דף י"א ע"ב ד"ה וכי)

והש"ך כתב, שמסתימת הרמב"ם ושאר פוסקים שלא כתבו כן, משמע שאין צריך לכך. (ש"ך חו"מ סי' שי"ג ס"א)

והריטב"א הוכיח מגמרא בפרק שנים אוחזים, שאף אם יש לשוכר זכות דריסת רגל בחצר, החצר קונה למשכיר. (ריטב"א ב"מ דף י' ע"ב והביאו הש"ך חו"מ סי' קצ"ח ס"ק ו')

וכן כתבו ראשונים לפרש את הגמרא כאן, שמדובר כשיש לשוכר זכות הילוך בחצר. (הראב"ד בשיטמ"ק, והטור סי' שי"ג ס"ק ג') ושיטת הרמב"ם, שקנין חצר מועיל לקנות לבעל החצר ולא לשוכר. והרמב"ם מפרש את דברי הגמרא "בחצר דמשכיר" שהשכיר אותה. (פ"ו מהלכות שכירות ה"ה)

וכתב המגיד משנה, שיש לדקדק מלשון הגמרא כדעת הרמב"ם, שהרי הגמרא אמרה שמדובר "בחצר דמשכיר" ולא אמרה "בחצר דלא אגירא לשוכר" כמו שאמרה קודם לכן, משמע שלפי המסקנה שמדובר בזבל של אחרים, מדובר בין אם היתה החצר מושכרת או לא מושכרת.

והראב"ד השיג על הרמב"ם, והביא ראיה שבחצר מושכרת, השוכר קונה בקנין חצר, מגמרא שאומרת שהרוצה לקנות ספינה הנמצאת ברשות המוכר, יכול לשכור את מקום הספינה, והיא נקנית לו בקנין חצר. (ב"ב ע"ו ע"ב) ותירץ הש"ך, שהרמב"ם מודה שאפשר

אמר כלום ולא קנה, הרי החצר קונה אף אם לא אמר דבר (254)!

ומתריצין: הכא במאי עסקינן, בחצר שאינה משתמרת, וחפץ שלא נשמר על ידי החצר, לא נקנה על ידה, אלא אם כן עמדו הבעלים בצד החצר (255), כדאיתא בפרק שנים אוחזים. [ב"מ יא א]

ומקשינן: אי הכי, אימא סיפא וראה אם תוכל לתרץ אותה אליבא דרבי יוסי ברבי חנינא.

כתוב בסיפא: יצא לו שם מציאה בעיר, כגון שהתפרסם שהנהר הציף דגים לתוך שדהו, אז דבריו שאמר בתחילה "תקנה לי חצרי" קיימין, והחצר קנתה לו.

ואי בחצר שאינה משתמרת מדברת הברייתא, כי יצא לו שם מציאה בעיר מאי

הוי! [מה מועילה העובדא שיצא לו שם מציאה בעיר!] והרי חצר שאינה משתמרת לא קונה (256)!

ומתריצין: כיון דיצא לו שם מציאה בעיר, מיבדל בדילי אינשי מינה [אנשים בדלים ממנה], מפני שהם מפחדים מהשלטון (257) שיאמר להם שלקחו מציאה של פלוני, והויא לה [וחשובה] החצר כחצר המשתמרת (258).

מיתיבי על רבי יוסי ברבי חנינא מברייתא המוסיפה פרטים על דיני המשנה שלנו.

דתניא: השוכר בית מחבירו, ולא השכיר לו את החצר (259), זבל שבחצר היוצא מן התנור ומן הכירים הרי הוא של השוכר (260) כמו שכתוב במשנה.

והקולט [תופס] ומכניס לכלי מן האויר זבל

254. עיקר קושית הגמרא לא היתה שתועיל האמירה ועל ידה תקנה החצר, אלא שהברייתא אומרת שבעל החצר לא קנה על אף אמירתו, ובאמת יש לו לקנות אף ללא אמירה. (שיטמ"ק בשם הראב"ד)

255. לדעת הרמב"ם, חצר שאינה משתמרת שקונה לבעליה אם עומד בצידה, אינה קונה לו שלא מדעתו, ואינה קונה עד שיאמר "תקנה לי חצירי". (פי"ז מהלכות גזילה ואבידה ה"ח) ודעת התוספות, שהעומד בצד חצר שאינה משתמרת, קונה אף שלא מדעתו. (תוספות ב"מ י"א ע"א ד"ה זכתה)

256. יש להבין, אם נאמר שלא כרבי יוסי ברבי חנינא, ואין חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, מדוע אם יצא שם מציאה בעיר, החצר קונה?

פירשו הראשונים, שאם התפרסם הדבר בעיר, יש להניח שגם בעל החצר ידע שבאה מציאה לחצירו. (תוספות רא"ש, ריטב"א ור"ן)

257. שיטה מקובצת בשם רבינו חננאל.

258. כתב הרא"ש, שחצר זו, שבמציאות שלה בעצמה אינה משתמרת, לא חשובה כחצר המשתמרת גמורה, ואף היא קונה לו מציאה שלא ידע עליה בשעה שבאה, מכל מקום צריך שיאמר קודם לכן "כל מציאות שיבואו תקנה לי חצירי". (רא"ש סימן כ"ט)

ועיין בתוספות הרא"ש דרך אחרת.

259. כך מתפרשת הברייתא בפשטות, אמנם במסקנא הגמרא מפרשת שהשכיר את החצר.

260. פירש הרמ"ה, שמדובר במשנה ובברייתא

של בהמות זרים שבאו לחצר, הרי הוא שלו, כי עדיין לא זכה בהם בעל החצר.

וגללים שברפת ושבחצר – של בעל הבית, כי לא השכיר את החצר והרפת.

ואם איתא להא דרבי יוסי ברבי חנינא, דאמר: הצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו מעיקר הדין⁽²⁶¹⁾, הקולט מאויר, אמאי הרי הוא שלו, אויר הצירו של משכיר הוא! והדין הוא שאויר החצר קונה לבעל החצר, והזורק גט לאשה והגיע לאויר חצרה, הרי זו מגורשת אף אם נשרף הגט לפני שהגיע לקרקע. [משנה בגיטין עט א]

אמר אביי תירוץ: מדובר בברייתא במדביק כלי בשולי פרה סמוך לנקביה, כך שלפני שנכנסו הגללים לאויר חצר המשכיר, כבר

נכנסו לכליו.

רבא אמר: אפילו היו הגללים באויר החצר לפני שנכנסו לכלי, לא קנה אותם בעל החצר, לפי שחפץ הנמצא באויר, שאין סופו של החפץ לנוח בקרקע, לאו כמונח בחצר דמי, והחצר לא קונה.

ומקשה הגמרא סתירה בדברי רבא:

ומי פשיטא ליה לרבא שאויר שאין סופו לנוח, לאו כמונח דמי, והא מיבעי בעי לה! [והרי רבא הסתפק בזה!]

דבעי רבא: זרק ארנקי והפקירה⁽²⁶²⁾, וזרקה בפתח זה של חצר חבריו ויצאתה בפתח זה של החצר, מהו?

הברייתא, שהזבל שבחצר וברפת הוא של המשכיר, מוכן רק לפי דברי רבי יוסי בבי חנינא, שחצר המשכיר קונה לו שלא מדעתו.

תירץ הרמב"ן: הגמרא מביאה לקמן, שיש דברים שהחצר לא קונה אותם, והם אסורים באיסור גזל משום דרכי שלום. ואם אנו סוברים שאין צירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, מכל מקום אסור לקחת מציאה שנכנסה לחצר חבריו משום דרכי שלום.

לפי זה יש להבין את הברייתא, שהזבל שבקרקע החצר הוא של המשכיר משום דרכי שלום, ולא תקנו חז"ל איסור משום דרכי שלום כאשר החפץ נמצא באויר החצר.

אבל לפי רבי יוסי ברבי חנינא שאומר שמעיקר הדין החצר קונה, אין לחלק בין קרקע החצר לאויר החצר, כיון שאויר החצר חשוב כקרקע החצר מעיקר הדין.

262. רש"י מפרש שבעל הארנק הפקיר אותו.

בתנור וכירה העומדים בחצר והושכרו לשוכר, ומשמיעה המשנה שאף אם באו אחרים לבשל ולאפות בהם, האפר שייך לשוכר, כיון שהתנור שכור לו. (טור חו"מ סי' ש"ג בשם הרמ"ה) ועיין בהערה 251, ששיטת הרמב"ם שחצר שכורה לא קונה לשוכר.

לפי שיטת הרמב"ם, החילוק בין זבל לאפר אינו בכך שהזבל נמצא בחצר שאינה שכורה והאפר נמצא בתנור שכור.

וכתב הסמ"ע, שהרמב"ם מפרש את המשנה כהרמ"ה, שאחרים אפו בתנור, ובכל זאת האפר שייך לשוכר, הטעם הוא שהאפר של אחרים מעורב עם האפר של השוכר, ואין בדעת המשכיר לזכות בו. (סמ"ע סי' ש"ג ס"ק ז') ועיין בתוספות יו"ט על המשנה שחלק על הסמ"ע.

261. הקשו תוספות: איך הברייתא היתה מובנת לולא דברי רבי יוסי ברבי חנינא, הלוא הדין של

אמר רב אשי: ברייתא זאת אומרת: המשכיר חצירו סתם, ולא הזכיר את הרפת, לא השכיר רפת שבה.

מיתבי על רבי יוסי ברכי חנינא מברייתא:

יונים השייכים לאנשים אינן חייבות בשילוח הקן. אבל יוני שובך ויוני עלייה שאינם של בעל השובך, חייבות בשילוח.

והביצים אסורות בגזל מדרבנן, אף על פי שלא זכה בהם בעל השובך, מפני דרכי שלום ואין זה גזל גמור (264).

ומקשינן: ואם איתא להא דאמר רבי יוסי ברכי חנינא: חצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו, נמצא שבעל השובך קנה את הביצים בקנין חצר, שהרי הם משתמרות בשובך, והתורה קוראת לביצים בשם "קן", ואם יש לו בעלים הוא פטור משילוח, שהרי קרי כאן [כתוב בפרשה] "כי יקרא קן צפור" [דברים כב ו] ודורשים פרט למזומן שיש לו בעלים (265)!

אמר רבא תירוץ: באמת, ביצים שהעוף הטיל לשובך פטורות משילוח הקן, מפני שבעל השובך זכה בהם, וכדברי רבי יוסי ברכי חנינא.

ברייתא זו אוסרת לקחת את הביצים תוך כדי

אוויר שאין סופו לנוח כמונח דמי, וזכה בעל החצר בארנקי, או לאו כמונח דמי, ולא זכה בארנקי?

ומתצינן: יש לחלק בין המקרים, התם לא מיפסק ולא מידי, [שם לא מפסיק דבר] בין האוויר שבו הארנקי לבין קרקע החצר, ושם הסתפק רבא.

הכא מיפסק כלי בין האוויר לקרקע, ובמקרה זה פשוט לרבא, שהחפץ לא חשוב כמונח על הקרקע אם אין סופו לנוח.

והדרין לברייתא: ושברפת ושבחצר, הרי אלו של בעל הבית.

ומקשינן אגופא דברייתא: תרתי! בשביל מה לדבר על שני מקומות — על חצר ועל רפת — הרי שניהם אינם מושכרים (263).

אמר אבוי: הכי קאמר: ושברפת שבחצר, הרי אלו של בעל הבית. אין לשנות בברייתא ו' החיבור לפני המילה "שבחצר", והברייתא מדברת רק על הגללים שברפת של החצר, כי הברייתא מדברת במקרה שהחצר הושכרה, והגללים שבה שייכים לשוכר, ולא כמו שהעמדנו את המשנה בחצר לא מושכרת. והברייתא משמיעה לנו כרב אשי דלקמן.

264. גזל שאסור משום דרכי שלום, אי אפשר לתבוע ולהוציאו בדיינים (גיטין ס"א ע"א)

265. הגמרא יכלה להקשות גם מהסיפא של הברייתא שמפורש בה שהביצים לא אסורות משום גזל גמור, ולפי רבי יוסי ברכי חנינא הרי הם אסורות משום גזל גמור. (תוספות ד"ה פרט ועיין שם)

והתוספות כתבו, שמשמע מהגמרא שמדובר באופן שבעל הארנק נתן אותו במתנה לבעל החצר. (תוספות ב"מ י"ב ע"א ד"ה ויצא)

263. כך פירש רש"י. ועיין תוספות ד"ה תרתי שפירשו בדרך אחרת את הגמרא.

אינם אסורות!

ומתרצינן: גזל דדרכי שלום הוא אף **אאמן**, ולא רק בביצים, מפני שדעת בעל השו"ב עליהם, כי הוא בטוח שהם יחזרו לשובך.

ואיבעית אימא: לעולם אין איסור לקחת את העוף משום דרכי שלום כמו שחשבנו קודם, והאיסור של הברייתא הוא אביצים בלבד. ומדנפיק רובה של הביצה, דעתיה של בעל השו"ב עילוח, ובטוח שהביצה תיפול לשובך ותשאר שם (266).

ועתה, באה הגמרא לתרץ את דברי רבי יוסי ברבי חנינא בדרך אחרת מדרכו של רבא. לפי דרך זו מדובר בברייתא בביצה שנפלה לשובך, ובכל זאת לא קנה אותה בעל

יציאתם מהעוף משום מצות שילוח הקן, שכן **ביצה ביציאת רובה** מהעוף, נחשבת כאילו יצאה, ואז הוא דאיחיבה לה בשילוח, ומיקנא לא קניא [והיא לא נקנית] לבעל השו"ב, ולא נפטרת משום "מזומן" עד דנפלה לחצירו, שכל זמן שהיא מחוברת לעוף, אין היא משתמרת בשובך.

וכי קתני בברייתא חייבות בשילוח, מקמי [לפני] שתיפול לחצירו.

ומקשינן: **אי הכי, אמאי [מדוע] אמרה הברייתא שהביצים אסורות משום גזל, הרי הביצים מחוברות לעוף, וכמו שהעוף אינו אסור משום גזל כלל, ואף לא משום דרכי שלום, מפני שבעל השו"ב יודע שדרך העוף לצאת ולבוא ממקום למקום, כך הביצים**

סנהדרין (דף כ"ה ע"א) יש דעה שמפיה יונים פסולים לעדות משום גזל דדרכי שלום. (ריטב"א)

ורבינו תם מפרש, שהגמרא הבינה בפשטות מהברייתא, שגם היונים וגם הביצים אסורות משום גזל דדרכי שלום, היונים אסורות מפני שרגילות לחזור לשובך, והביצים אסורות מפני שהם כבר בשובך.

ורבא אמר שהביצים לא יצאו לגמרי, לפיכך הקשתה הגמרא, מדוע הביצים אסורות משום דרכי שלום, הלוא אפשר שהיונים יטילו אותם במקום אחר ולא יחזרו.

לפי תרוץ אחד הגמרא אומרת, שבאמת אין הביצים אסורות משום דרכי שלום, והאיסור משום דרכי שלום נאמר רק על היונים.

ולפי התירוץ השני הגמרא אומרת, שאף ביצה שיצאה רובה אסורה משום דרכי שלום לפי שבעל השו"ב בטוח שהביצה תיפול בשובכו. (תוספות ד"ה אי הכי, רמב"ן וריטב"א)

הקשה התורת חיים: הלוא הרישא של הברייתא קשה אף לולא דברי בי יוסי ברבי חנינא, שכן אף אם נאמר שחצירו של אדם קונה לו מדעתו בלבד, הרי כאשר בא בעל השו"ב ורואה את הביצים בשובכו, הוא קונה אותם בקנין חצר, ואז הוא נפטר משילוח.

תירץ התורת חיים: לולא דברי רבי יוסי ברבי חנינא היה אפשר לומר שחצירו של אדם קונה לו רק כשאומר "תקנה לי חצרי" כמו שמשמע מהמשנה בפרק שנים אוחזים. (דף י"א ע"א) והברייתא אומרת שהיונים חייבות בשילוח אם לא אמר "תקנה לי חצרי".

266. פירשנו את הסוגיא לפי דרכו של רש"י. לשיטת רש"י, הגמרא הבינה בפשטות, שיוני שובך אינם אסורות משום גזל דדרכי שלום ורק הביצים אסורות, ולפי תירוץ אחד, חידשה הגמרא שאף היונים אסורות משום דרכי שלום.

והראשונים הקשו על רש"י, שהדבר פשוט שיוני שובך אסורות משום דרכי שלום, ובמסכת

אי דלא שלחה, ואז לא זכה בעל השובך בביצים, ואין בהם משום גזל, מכל מקום **הא בעי שלוחה** משום מצוה דאורייתא, ולא היה לברייתא לומר שיש בנטילת הביצים איסור דרבנן דדרכי שלום.

ומתריצין: מדובר בברייתא **בקטן דלאו בר מצות שילוח הוא**, והוא נטל את הביצים מבלי לשלח, וכיון שבעל השובך לא זכה בביצים, אין בהם משום גזל גמור.

ומקשינן: וכי **קטן בר דרכי שלום הוא!** והרי כמו שהקטן לא מצווה על שילוח הקן, כך אינו מוזהר על דרכי שלום.

ומתריצין: **הכי קאמר: אכיו של קטן חייב להחזיר לו לבעל השובך את הביצים משום דרכי שלום**. ומשום מצות שילוח הקן אין חייב להחזיר את הביצים אחרי שלקחם הקטן.

מתניתין:

המשכיר בית לחבירו לשנה, ולא היה ידוע (269) בשעת ההשכרה אם השנה תהיה

השובך, אף שחצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו.

והשתא [עכשיו] שידוע לנו **דאמר רב יהודה אמר רב: אסור לזכות בביצים כל זמן שהאם רובצת עליהם, שנאמר "שלח תשלח את האם"**, והרר [ואחר כך] **"את הבנים תקח לך"**, והזכיה בקן אסורה כלקייחה (267).

אפילו תימא [אפילו אם תגיד], **דנפלה לה הביצה לחצירו** אינו זוכה בה, שהרי **כל היכא דאיהו מצי זכי ליה**, חצירו זכיא ליה, **וכל היכא דאיהו לא מצי זכי ליה**, חצירו נמי לא זכיא ליה. [כל מקום שהוא יכול לזכות בחפץ בעצמו, יכולה החצר לזכות לו, וכל מקום שהוא בעצמו לא יכול לזכות, אף חצירו לא זוכה לו] שלא יהא כח החצר גדול מכח בעליה (268).

ומקשינן: **אי הכי**, בברייתא כתוב שהביצים **אסורות בגזל משום דרכי שלום** בלבד, והרי יש בהם איסור חמור יותר!

ממה נפשך, **אי דשלחה** לאם לפני שלקח את הביצים, הרי שבשעת השילוח כבר זכה בעל השובך בביצים, כי אז מותר לו לזכות, ומעתה **גזל מעליא הוא** [גזל גמור הוא].

267. לדעת הרמב"ם, האיסור לזכות בכצים הוא מדרבנן. (פכ"ג מהלכות מכירה ה"י) לדעתו הדרשא של רב אינה אלא אסמכתא בעלמא.

והמנחת חינוך הביא שיש ראשונים שחולקים על הרמב"ם (מנחת חינוך מצוה תקמ"ה אות י"ג)

268. לדעת הריטב"א, החצר לא קונה במקום שאסור לזכות, אף אם בעל החצר רוצה לזכות

ולעבור איסור.

ועיין מחנה אפרים שנסתפק בדעת הריטב"א, האם נאמר שגם אם עב ולקח בידיו את הביצים, לא זכה בהם. (מחנה אפרים הלכות מכירה קנין חצר סימן ד')

269. הרי"ף נשאל: המשכיר בית לחבירו לשנה, ולא ידע המשכיר ששנה זו מעוברת היא, האם הוא יכול לתבוע שכר על חודש העיבור, בטענה שלא ידע ששנה זו מעוברת היא?

מעוברת או לא, ונתעברה השנה.

הדין הוא שהשנה נתעברה לטובת השוכר⁽²⁷⁰⁾, ויש לו זכות לגור בבית שלשה עשר חודשים בתשלום שנקבע שישלם על שנה.

ואם השכיר לו את הבית לחדשים מספר, נתעברה השנה — נתעברה למשכיר⁽²⁷¹⁾, וצריך השוכר לשלם על חודש העיבור.

מעשה בציפורי, באחד ששכר מרחץ מחכירו, וכך אמר: הריני שוכר את המרחץ בשנים עשר דיני זהב לשנה, מדינר⁽²⁷²⁾ זהב אחד לחדש.

ובא מעשה זה לפני רבן שמעון בן גמליאל קב-ב

ולפני רבי יוסי ואמרו: יחלוק את הדיש העיבור, שהרי אמר שתי לשונות סותרות, ויש להסתפק אם לתפוס ולקבל את הלשון הראשון או את האחרון, על כן יעשו חלוקה וישלם לו על חצי מחודש העיבור.

גמרא:

ברישא, המשנה אומרת שלפעמים חודש העיבור שייך לשוכר, ולפעמים הוא שייך למשכיר. בסיפא, המשנה מביאה מעשה שפסקו רבן שמעון בן גמליאל ורבי יוסי שיחלוק את חודש העיבור.

ומקשינן: וכי מביאים מעשה לפתור⁽²⁷³⁾ את הדין האמור בתחילה!

זו, ואז השכירות נגמרת בראש השנה אפילו אם התחילה באמצע השנה, נמצא שהשוכר זוכה בי"ג חודשים רק אם השכירות התחילה בתחילת השנה. ואם השכירות התחילה בניסן לא מרויח השוכר כלל מהעיבור. (רשב"א, הובא באריכות בר"ן נדרים ס"ג ע"א)

והר"ן חלק על הרשב"א, וכתב שלא מצאנו חילוק זה במשנה. (ין שם) ועיין טור ובית יוסף חו"מ סי' שיי"ב ס"ק י"ד.

271. דין זה הוא פשוט ואין בו חידוש, אלא שהמשנה מונה את כל הדינים האפשריים. (ריטב"א) ועיין סמ"ע סי' שיי"ב ס"ק כ"ד.

272. הגמרא בפרק בית כור מביאה את משנתנו, ושם הגירסא "דינר" ולא "מדינר". (ב"ב ק"ה ע"א)

273. יש מפרשים, שאין המעשה סותר את

והשיב הרי"ף, שהשוכר זכה בחודש העיבור, אף שלא ידע המשכיר שהשנה מעוברת, שהרי המשנה מדברת כשנעשה שטר השכירות בשעה שלא היה ידוע אם יעברו בית דין את השנה, ובכל זאת הדין הוא, שהשנה נתעברה לשוכר. (תשובת הרי"ף שהובאה בשיטמ"ק)

270. יש מקום לסבור, שדין המשנה נאמר דוקא כאשר השכירות מתחילה מתשרי, שאז השנה המדוברת היא שנת העולם, ויש להחשיב את חודש העיבור כחלק ממנה, אבל אם השכירות מתחילה בחודש אחר, הרי שהשנה המדוברת היא פרק זמן שאינו משתנה.

אמנם, הרי"ף מיגש דוחה סברא זו, מפני שלא מצאנו במשנה חילוק זה. (תשובת הרי"ף מיגש שהובאה בשיטמ"ק)

ודעת הרשב"א, שהמשנה מדברת דוקא כשאמר שהשכירות תהיה לשנה זו, אבל אם אמר שתם, שהשכירות תהיה לשנה, הרי שתם שנה היא י"ב חודש, ולא נתעברה השנה לשוכר. וכתב הרשב"א, שכיון שמדובר כשאמר "שנה